

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in opravnništvo sta na mestnem tergu št. 10.

Deški glasovi v službi cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Imele so sicer tudi te šole svoj zlati vek, kateremu je sledil čas propada. V cerkvi sami pa zanimanje za deško petje nikoli ni ugasnilo, temveč vsak čas si ednako ostalo. Ko so v posamnih deželah in dijecezah deško petje jeli zanemarjati, začela je cerkev takoj proti temu povzdigovati svoj glas ter si na vso moč prizadevala priti v okom razpadu cerkvenega petja. Ta glas cerkveni ni nikoli utihnil. To spričujejo premnoga določila tako občnih cerkvenih, kakor provincijalnih in škofijskih zborov; in tudi zaukazi poedinih papežev in škofov, zastran deških seminarijev do najnovejšega časa. Vse to nam priča, koliko je cerkvi bilo vselej na tem, da se dečki zgodaj izurijo v cerkvenem petju za sveto službo. Omenimo tukaj le nekatere določbe cerkvenih zborov. Concilium Valentinum III. l. 855 se ozira tudi na pevske šole in deško petje: — „ut de scholis ecclesiasticae cantilinae juxta exemplum praedecessorum nostrorum aliquid inter nos tractetur . . .“ O istej stvari obravnava sijajni občni zbor cerkveni lateranski IV. (1215) pod Inocencijem III. Zlasti pa nam je imenovati zbor tridentinski z njegovimi določbami v 23. seji. Tu je rečeno: „Da se bodo (dečki) v cerkvenih disciplinah tim laglje podučevali, naj nosijo vedno ostrig (tonzuro) in duhovsko oblačilo, ter se podučujejo v gramatiki, „petju“ in drugih koristnih vednostih“. Če pa tudi ti zbori ne govoré o pravih pevskih šolah, njih skerb za deško petje ni zato nič manjša. Oni zahtevajo, da bi se dečki od 12. leta pričeni v posebnih semeniščih za duhovski stan odgojevali. Cerkveni očetje so dobro vedeli, da je z napravo takih odgojišč tudi poglobitna zadača zastran cerkvenega petja h kratu rešena. Zato nahajamo, kakor smo videli zgoraj v določilu tridentinskega zbora, v pravilih teh seminarijev med drugimi učnimi predmeti tudi cerkveno petje. Ko bi se bile določbe tridentinskega zbora vsepovsod izpeljale, t. j. ko bi se bila zahtevana semenišča ustanovila, ali, kjer so bila, vsaj ohranila, bilo bi to brez dvombe na veliko korist cerkvenemu petju. Ako pa tudi določbe tridentinskega zbora o deških semeniščih in cerkvenem petju neso dosegle popolnoma tega, kar bi bile lahko, bile vendar neso dočista brez dobrih nasledkov. Tako se je osnovala v Rimu l. 1570 nova pevska šola, v kateri so se mladeniči podučevali v harmoniji in kompoziciji. Ta šola je nekaj let pozneje sprejela ime kongregacije pod pokroviteljstvom sv. Cecilije.

Tudi mnogi provincijalni in dijecezanski snidi so po zgledu trident. zbora za cerkveno, zlasti deško petje veliko storili. Tu sem spadajo tudi mnoge določbe in ukrepi papežev in škofov raznih dežel. Tako je bil postavil papež Urban V. že l. 1362. v Tuluzi posebne pevske učitelje za 5 pevskih dečkov, ki so pri službi božji tako imenovani Discantus peli, kar je našlo na Francoskem mnogo občudovalcev in posnemalcev. — Papež Julij II. je določil z bulo od 19. svečana 1513, da se ima razen 12 pevcev papežke kapele, še 12 dečkov vzgojevati in podučevati. Kot magister puerorum je sledil po sporočilu Bainijevim l. 1551. Arkadeltu, Ferraboscotu i. dr. Palestrina. — L. 1538. je bilo 6 dečkov postavljenih za cerkveno petje pri St. Maria Maggiore. Od l. 1561. je podučeval Palestrina 3, pozneje 4 pevske dečke za ravno to cerkev za 16 skudijev: zgol določbe, ki nam pričajo, kako živo so se zanimali papeži za deško petje.

Po vsem tem, menimo, ni težko priti do sklepa: „Od prvega začetka pa do sedanjega časa je cerkev, če tudi o raznih časih ter na raznih krajih z različnim naporom in uspehom na deška gerla neprenehoma vso svojo pozornost obračala, ter se za deško petje živo zanimala.

Kaj pa se imamo mi iz teh zgodovinskih čertic učiti? Kajti na kako korist bi nam bila zgodovinska fakta, ako se iz njih nič ne učimo?

a) To, da je cerkev vedno umetnije gojila in negovala, in da je docela neopravičeno, da — naravnost lažljivo in izmišljeno krivičenje, da, kjer cerkev vlada, oni umetnija ne godí. Zgodovina priča, da je temu ravno narobe. V senci mogočnega drevesa cerkve katoliške so vedno cvele umetnosti. Najlepša med njimi pa je glasba, najkrasnejša in blažja grana glasbe pa je petje; najblagovitejše pa je petje liturgično, je petje cerkveno. In ravno v toliko psovanem in obrekovanem srednjem veku je bil ta najplemenitiši odrastek cerkvene glasbe v prelepem, da ne rečem, najlepšem razcvetu. Kdor govori drugače, kaže ali sramotno nevednost ali pa gerdo, zaničevanja vredno zagriženost do sv. katoliške cerkve.

(Dalje prih.)

Cerkvena pesen.

(Spisal P. H.) *Joseph Sattner*

Sv. Cerkev se je od nekaj rada posluževala petja, da bi ž njim zbudala in pospeševala verski čut v srcih svojih otrok. Mogočnega vpliva petja tako ne bo nikdo več tajil; saj skoro vsak vé iz lastne skušnje, da zamore petje človeka oblažiti, in njegovo sercé povzdigniti k Bogu, za katerega je ustvarjeno, in v katerem edino najde pravi mir. S petjem človek lahko izrazi vse svoje občutke: veselje, kakor žalost; serčno bolest, kakor milo tožbo; upanje in bojazen; goreče hrepenenje, sočutje; z eno besedo, vse vesele in žalostne občutke lahko zlijemo v pesen, in zavoljo tega je cerkvena pesen, ali petje sploh tolikega pomena. — Nimamo navade sklicevati se na Lutra; če pa vendar kako pametno pové, zakaj bi se ne zabilježila. On namreč piše do Senfl-na: „Kdor je glasbi udan, ima brez dvombe seme mnogoterih čednosti v sebi; kogar pa glasba ne gane, ta je terd kot štor in kamen“.

Poseben pomen pa ima cerkvena pesen, ker po njej izrazujemo naj-globokejše in najčistejše občutke, ki se naslanjajo na razmero med človekom in Bogom in so tem svetejši in popolnši, čembolj se človek te razmere zavé. Mi se tedaj zamoremo vdeleževati službe božje ne le z molitvijo, ampak tudi s pe-tjem; ž njim zamoremo dajati Bogú čast in hvalo, zamoremo potolažiti jezo božjo, kakor piše sv. apostel Pavel do Efežanov: „Govorite med seboj v psalmih, in hvalnih in duhovnih pesnih, in pojte in prepevajte Gospodu v svojih srcih“, (V. 19.) in do Koločanov: „Učite in opominjajte se med seboj s psalmi, s hval-nimi in duhovnimi pesnimi, pojte Bogu veseli v svojih srcih“. (III. 16.)

Preden pa govorim o cerkveni pesni posebej, naj povem, zakaj jo ime-nujem cerkveno pesen. Pri nas se prav malo ali nič razločka ne dela med pobožno in strogo cerkveno pesnijo. Ko bi bil ta razloček vsakemu jasen, ne imeli bi toliko malovrednega v cerkveno-glasbeni literaturi; ne bi bile nastale take nepremišljene vojske v domačem taboru. — Vsaka cerkvena pesen je pobožna pesen, narobe pa ne gré. Tudi pobožna pesen ima v sebi versko misel, ali obdeluje kako versko resnico; vendar sta značaj in izraz celó splošna, in se naslanjata na katerokoli prigodbo, primeró, opravilo, — izraz sta osebne občutljivosti.

Duša cerkvene pesni je beseda, napev pa je njeno telo, podoba, obleka. Zavoljo tega hočemo najprej razložiti, kaka naj bo poezija, da bo pripravna za cerkveno rabo.

1. Izrasti mora iz verske resnice. Poezija je le tedaj cerkvena, ako izraža globoko, stanovitno in navdušeno vero; vero, ki se ne da ločiti od sv. ljubezni.

Strogo cerkvena pesen je z božjo službo tesno sklenjena; je navdušena molitev v cerkvi zbrane keršanske občine. Zavoljo tega se mora cerkvena pe-sen vestno posluževati cerkvenih izrazov, zlasti kadar opeva versko resnico (dogma); ogibati se ima vsega, kar v cerkev ne spada; to so: zasebne misli, lastnovoljno razkladanje itd. Subjektivno mišljenje in občutenje se mora uma-kniti, in pesen sme rabiti le take izraze, ki so celi občini priležni in navadni, ob enem pa duhu in nauku cerkve kar nič ne nasprotujejo.

Kakor nam pesen versko resnico podaja, tako jo tudi sprejmemo. Jo nam poda razločno in jasno, imamo tudi jasen vtis od nje. Ne zahtevamo sicer, da bi se opevana resnica z bogoslovsko bistrumnostjo obdelala; vendar kar se opeva, naj bo jasno in resnično, da ne bo dalo ljudstvu pívoda, po nepotrebnem premišljati in vertati. Za vzor prave cerkvene pesmi naj čestiti bralec prečita: „Mati žalostna je stala“, ali: „Strašen dan bo dan plačila“.

2. Mora biti pesen etična (pravstvena) in asketična. V tej zadevi so najbolj pomankljive božičnice, kakor se jih še dandanes pogosto čuje, ki so pa manj pristojne in le na čutnice vplivajo; naštevajo vse podrobnosti, kakor jih zamore na dan spraviti le prav živa fantazija, in katere samo zabavajo in raztresajo, k sveti daritvi pa prav nič ne spadajo — same zabavne historije. Kaj tacega ni terpeti pri službi božji, če je še tolikanj priljubljeno. Ta pri-ljubljenost ravno kaže — sicer nevesela prikazen — da manjka ljudstvu etič-nega čuta. — Kdor hoče po božji postavi živeti, in svoje življenje po božji volji vravnati, zamore to le sè zatajevanjem samega sebe, s krotanjem svojih

počutkov — s pokoro. Ta asketična stran se mora pokazati tudi na cerkveni pesni, in zarad tega ni za cerkev pesen, ki nima (zraven нравstvenega) asketičnega stališča; pesen, ki ima v sebi le prazno besedovanje, brezmejno radovanje, ki se le igra z besedami. Cerkev pesen mora biti tacega duhá, kakor ga želi sv. Cerkev, da bi navdal keršansko občino pri božji službi in v življenji sploh. Sv. Cerkev želi, da bi se verniki s premišljevanjem pesenskih besed vtopili v duhá liturgije, da bi razumeli pomen cerkvenega leta; kajti tako bi se jim duh razsvetlil, serecé se ogrelo; ljubezen bi se vnela, požgala vse strasti, in prižgala zvezde leskečih se čednosti: človek bi živel po božji volji. —

3. Pesen mora biti estetične vrednosti. Pesen, tedaj tudi cerkvena pesen, spada k lirični poeziji, ter se tudi presoja po splošnih pravilih estetike ali leposlovja. Spodobi se, da, ko s pesnijo Boga hvalimo, in najlepše občutke vánjo zlijemo, da se to godi na najspodobniši in najboljši način, zakaj tako se lika čut za lepoto, in vedno bolj postajamo podobni Njemu, ki je vir vse lepote — Bogú, našemu Gospodu. In ker je glasba (pesen) že davnej poklicana v službo božjo, naj kažó tudi besede, ki so glasbi duša, tiste znake, na katerih se spozna, kar je lepega — umetnost. Pesen mora tedaj biti popolna, kar zadeva slovnico in prozodijo, idejo in obliko, misel in besedo. Se vé, da se zopet ne bomo spodtikali nad vsakim starikastim izrazom, ki se tú pa tam nahaja v pesnih pri ljudstvu vkoreninjenih. Vseč nam pa ne more biti pesen, ki nima prave celote, ne po notranjem, niti po obliki, pač pa obilo protislovja, samo vnanjost, unanji blesk. (Dalje prihodnjič.)

D o p i s i.

— **Na Igu**, meseca aprila. — „Obljuba dela dolg“, a zaradi neljubih dogodjajev, mogoče mi je óno še le danes izpolniti. — Od kar sem v „Cerkvenem glasbeniku“ gledé reformiranja in napredka cerkvene glasbe pri nas poročal, naredili smo, dasiravno ne znameniti napredek, vendar zopet majhen korak na cerkveno-glasbenem polji dalje. Dovoljujem si tedaj v našem društvenem glasilu o tem nekoliko ob kratkem sporočati.

Kropilo z blagoslovljeno vodo — *Aspersio aquae benedictae* — opravlja se pri nas že več let *) vsako nedeljo pred farno mašo, kjer pojemo „Asperges“ po „Ordinarium Missae“ koralno z orgljami; o vel. času pa že dve leti „Vidi aquam“ dr. Fr. Witta, katerega je tudi lanski „Glasbenik“ prinesel, ker se mi zdi ta skladba lažja od one v „Ordin. Missae“.

Pri slovesnih mašah pojemo vselej vse latinsko s popolnim tekstom od dotičnega praznika. Vsakokrat pride najprej od praznika dotični „Introitus“, koralno z orgljami po „Graduale Romanum“. Graduale navadno recitiramo s spremljevanjem orgelj. — Večkrat pojemo 3. „Credo“ koralno, po J. G. Ed. Stehle „Die vier Coral-Credo des Ordinarium Missae“, katera zaradi nje spreminjave sploh dopada. — „Offertorium“ pojemo največkrat figuralno; ako je pa ta pretežak, potem pa dotični Offert. od praznika naprej recitiramo in na to pa kaki primerén Motett dodamo. Communio pojemo zopet vselej koralno po „Grad. Romanum“. Tu imate sliko mojega ravnanja pri slovesnih mašah. —

Sicer smo se pa naučili novega, od kar sem zadnjič poročal, sledeče kompozicije: *Tantum ergo*: P. Angelik; A. Förster; dr. Fr. Witt; Jos. Mohr; B. Mettenleiter; J. Ev. Habert, (Op. 31); M. Haller, (Op. 14); J. Singenberger, (Six Very Easy Pieces); Palestrina; Al. Kunc; Ig. Traumlhler; J. Hanisch (Liber Motett.); M. Haller, (Op. 16). —

*) In marsikje drugod, kakor se nam piše, vkljub določnemu zahtevanju vis. čast. knezoškofijstva — še zdaj ne! Vredništvo.

Maše: Missa in festis solemnibus, koralno z orgl. po Ord. Missae; C. Greith, (Op. 27). šte. 3.; H. Wiltberger, (Op. 2); M. Haller, (Op. 4); F. Singenberger, Missa in Honorem „St. Galli“ in od tega skladatelja Missa „Adoro Te“.

Črne maše: A. Foerster, iz „Glasbenika“; P. Angelik, Missa pro defunctis in koralno iz Ordin. Missae.

Graduale in Offertoria: (Liber Motetorum): 1. Jesu dulcis; 2. Improperium, Fr. Witt; 3. O Deus ego, J. G. Wesselack; 4. Veni s. Spiritus, dr. E. Frey; 5. Ecce Sacerdos, Fr. Witt; 6. Exaudivit, Fr. Witt; 7. Inveni, Fr. Witt; 8. Veritas, Fr. Witt; 9. Justorum, Fr. Witt; 10. Constitues, Stehle. — 11. Christus factus est, Fr. Witt (Fl. Blätter); 12. Benedictus sit; 13. Tu es Petrus; 14. Diffusa est gratia, vsi od M. Haller-ja, (Op. 15); 15. Hodie nobis in 16. Domine Deus od J. B. Benz-a, (Op. 10). — 17. Veritas mea; 18. Diffusa est gratia od Frd. Schaller, (Op. 27); 19. Sacris Solemniis; 20. Verbum Supernum; 21. Salutis humanae; 22. Aeternae Rex in 23. Tenebrae factae sunt od M. Haller-ja, (Op. 16). — 24. Sub tuum praesidium in 25. Ave Maria od M. Haller-ja, (Op. 14). — 26. Tui sunt coeli; 27. Parvulus, 28. Reges Tharsis, 29. Haec dies in 30. Terra tremuit od M. Haller-ja, (Op. 18). — 31. Domine Deus meus, 32. Salvos fac nos, Fr. Witt (v J. Singenberger Cantus in h. Ss. Cor. et Nom. Jesu et pur. Cor. B. M. Virg.) Te Deum laudamus, Ant. Foerster, (Op. 18).

Razun navedenih skladeb peli smo tudi druge boljše cerkvene pesni raznih skladateljev domačih, kakor n. pr. L. Belar-jevo mašo „Ozri z nebes se v milosti“; Dan. Fajgelj-ovo „Bog pred tvojim vel.“, P. H. Sattner-jeve, P. Angelik-eve, A. Foerster-eve in iz „Glasbenika“. Poleg teh peli smo tudi mnogo pesni iz Jos. Mohr-ove „Jubilate Deo, Cantate in Cantiones sacrae“; Fr. X. Haberl „Liederrosenkranz“, A. D. Schenk „Marienlieder“! Friderik Koenen „Venite, Adoremus“, M. Haller (Op. 17.) a) „Maien-Grüsse“, C. Jaspers: „Gesänge“ in druge. Da bi bile razmere ugodnejše, storilo bi se že še kaj več, sicer pa storimo, kar moremo. *)

Gledé „podučevalnih kurzov“, katerih osnovo je za jeseni gosp. dop. „Izpod gore“ v 3. št. let. „Glasb.“ nasvetoval in priporočal, moram pa reči, da je to kaj srečna misel, in mi jo je gosp. dop. prav iz serca vzel. Želim, da bi se skoraj v dejanje spremenila; se ve, da je to odvisno od slavnega odbora in še od marsičesa drugega. *Cecilijanec.*

— **Od nekod**, 28. marca. — Dopisnik „Izpod gore“ v zadnji št. „C. gl.“, pisajoč o kurzu za organiste, pozivlja na posled somišljenike, naj svoja mnenja priobčijo. Naj toraj objavim svojo misel, da tudi jaz sem že davno gojil želje po splošnem poduku organistov in diletantov v cerkveno-glasbenih strokah, n. pr. v pred- in poigravanji, dirigovanji pevskega kora, pa tudi o navodu, kako si osnovati dober pevski kor, kakor ga znani razglas visokočast. knezoškofjstva ljubljanskega pri vsêh farnih cerkvah izolikati zapoveduje. Po mojih mislih dajo se taki pevski kori povsod, tudi v najmanjši župniji, vstanoviti, kjer imajo gg. učitelji ali duhovni dotične zmožnosti in dobre volje. Najgotovejše in najboljše pa se dajo po mojem prepričanju in nekotiki skušnji odrediti le po šolski mladini, s katero se more zarad šolske dolžnosti imeti nepretergano redne pevske vaje v zato odločenem času po šolskem učnem redu petju odmerjenem. Pisatelj teh verst je pričel z letošnjim šolskim letom tak sistematični poduk v petji z vsakdanjimi šolarji vsak teden po dvakrat v dveh razdelkih, kakor učni red nanaša ter je že dosegel toliko vspeha, da zmožnejši otroci si že skušajo sami poiskati kako prav lahko melodijo iz znamenj na tekstu zapisanih. Najložja, rekel bi edino mogoča metoda, tako majhne otroke sistematično učiti petja, je po mojem prepričanju in po moji skušnji številčna metoda (Galin-Paris-Chevé-ova), kakor jo je „C. gl.“ v 3 številkah na kratko priobčil.

Poprej sem omahoval med notno in številčno metodo, skušal tudi obe strinjati, kakor Stehle-jev „Heineš Sängerbrevir“ navod kaže, a vspêh je bil težak in počasen; ko sem se

*) Zares prelep in vsestranskega posnemanja vreden napredek! Tù vidimo, kaj za more dobra volja, muzikalna izobraženost in neumorljiv trud, ki se ne boji nikakoršnih zaprek. Slava gg. župniku in pevovodiji pa tudi pevskeemu zboru! Vredništvo.

pa celoma Galin-Paris-Chevé-ove metode poprijel, je vseh očitno večji in boljši. Pa ne samo pri otrocih se mi zdeva ta metoda najboljša, temuč tudi že pri odraslih pevcih in pevkah. Sošli so se pri meni, da se naučimo kako novo pesem. Dali so se jim v roke listi s tekstom z nadpisanimi številkami, razložilo se jim je njih pomen, začelo se vsak glas posebej po teh znamenjih podučevati in glej! oni, ki poprej niso nikoli o tem kaj videli ali slišali, naučili so se (vsaj zmožnejši) pri dva-, trikratnem prepevu popolnoma po notah v vseh glasovih, za kar bi se pri podučevanju brez znamenj ali tudi le na note potrebovalo več ur in dni. — Gg. pevovodji! poslušajte se tega pripomočka, poskusite to metodo, in stermeli bote nad vspehom ter si prihranili veliko truda in gujeva! Dobro premislite zadevni članek v „C. gl.“, pa naročite si sledeče učne pripomočke:

1. „Singübungen und Lieder für kleine Kinder nach der Chevéschen Elementar-Gesangslehre von Fr. Th. Stahl.“ Nachen bei J. M. Mayer. 25 Pf. Namesto ondotnih pesmic porabite lahko pesmice iz Nedvedovega Slavčeka, ki je za ljudske šole od ministerstva poterpjena pesenska zbirka.

2. Za obširniji nauk: „Singhule, nach der Chevéschen Elementar-Gesangslehre von Fr. Th. Stahl“, 1. u. 2. Heft. Nachen, bei J. M. Mayer. à 80 Pf.

3. Razlaga o porabi onih navodov: „Blätter zur Verbreitung der Chev. Gesangslehre von Fr. Th. Stahl“, 1. Heft. 1 M. 50 Pf.

Konečno Vam še priporočam list za pevsko diktaktiko in organ za številkarje, namreč: „Sängervorte“, izhajajoč v Steele a. d. Ruhr. (1 M. 35 Pf. na leto), iz katerega Vam pomnem odlomek članka: „Naturgesang und Kunstgesang“:

Poglavitni razloček med natornem in umetnem petjem, med tonom, ki ga stvarja natorni pevec, in onim, ki ga stvarja umetni pevec, je ta, da ga prvi vodi po delovanji zračnega toka, drugi pa po delovanji glasilk (Stimmbänder) z dotičnimi kitami. Znano je, da ton našega glasú izvira iz glasovnika (Rohlfopf). Kot tvarina je zračni tok, ki prihaja iz pljuč in pri prehodu skoz glasilnico (Stimmrinne) včini vibrovati glasilke. Zračni tok dá se močnejši ali slabejši storiti, glasilke se dajo nategniti in ohlapniti, s čimur se glasilnica razširi in skerči. Višji in nižji toni napravljajo se ali edino z modifikacijo zračnega toka, ali pa edino z modifikacijo glasilnice. Po prvem načinu ravna natorni pevec, kar je najbližji, natorni; drugega uporabljuje umetni pevec, on ne prihaja sam od sebe, temuč se mora naučiti in z vajo pridobiti. Najhujši nasledki natornega petja so: prvič pri njem še govoriti ni o tem, kar pevska tehnika imenuje tono-stav (Tonansatz); drugič pri melodijnem zviševanju zaradi potrebnega čedalje močnejšega zračnega toka prihaja ton čedalje močnejši, dobiva s tim drug značaj, prihaja zmirom terji, ostreji, poslednjič reziven in berneč, celo vrišec (pravilni mehki ton je nemogoč), sopenje se vznemirja, glas se stresuje in poslednjič premahne. Druzih zelotink (Nachtweife), ki ga to petje povzročuje zdravju in glasu, nočemo dalje tà razmotravati. Le opomniti še hočemo, da pevski ton, ki ga vodi zračni tok, nikoli ni sposoben za nuančijo, ki jo zahteva umetnja. Kar pa temu nasproti zadeva prednosti petja, ki ga vodi umetno delovanje glasilk, razvidno je, da tono-stav, bodisi dihavni ali glottosklepni (mit Stichtiffstuf), nastaja sam po sebi. Prilastni, dušepolni, obilni, okrogli pevski ton, vedno piano nastopajoč in vsake nuančije zmožen, doma je le tà; glas se obilno razširja po obsegu in le s tim more vstrezati umetnijskim tirjatvam do njega; zrak se le zmerno porabljuje, pevčeva delavna zmožnost se s tim obilno pomnožuje; sopenje je mirno, zabranjuje se tonu nestanovitnost in tresijočnost; z varčno porabo zračnega toka dobiva pevec mirno, dolgo sapo, kar je tudi zdravju prekoristno, glas ne more premahniti (umstößen) itd. A kako se pa pride do tega umetnega petja? Odgovor je na kratko: s tim, da se vse vaje le **pp** pejejo, kar je v omenjenem članku še obširneje razkazovano, ni namen mojega dopisa. Gg. učitelji in pevovodji! vam še enkrat zakličem, poskusite ter začnite s prvo mladostjo gerla likati in ako sistematično ter vstrajno postopate, Vam bo razveseljiven vspeh vabilno plačilo, kakor ga nahajate pri družih predmetih, ki jih racionalno predavate; pevcev in pevk, izurjenih pevskih korov Vam bo v nekaj letih v ozbilju na razpolaganje, Cecilijanska ideja bo kri in meso; cerkvena določila o liturgijnem

petju se bodo tedaj povsod brez težave verševala; brez tega pa ostane brez dvoma pevska reforma vedno v plenicah, pevski kori bodo (da se izrazim z dopisnikom „Izpod gore“) zmožni le mleko prebavati, ne pa čverstih jedil, pa tudi nikdar do krepkega moštva dorasli ne bodo.

Čč. gg. cerkvene predstojnike pa se usojam s tim opozoriti tudi na ta predmet njih mnogoverstne skerbi za veličastvo Božje službe, v kateri se s toliko gorečnostjo odlikujejo, ter jih prosim, naj svoj vpliv in svojo zmožnost obračajo v dosego tako vzvišenega namena liturgično-pevske reforme. V to pomozi Bog in sv. Cecilija!

— **Na Dunaji**, dné 21. aprila. — (Še nekaj o harmonijih.) V 3. št. t. l. sem bil v svojem dopisu omenil, da po sodbi mnogih strokovnjakov presegajo ameriškanski harmoniji gledé tona, sapnikov, elegantnosti in nizke cene vse evropske fabrikate. K ti izjavi moram dodati sledeče pojasnilo. —

Kar se tiče „nizke cene“, veljá to k večemu za Ameriko a ne za naše kraje, kajti transport do Evrope, nadalje voznina in col do Avstrije toliko povekšajo stroške, da pride amer. harmonij za naše kraje skoro draži, gotovo pa ne bolji kup od domačih fabrikatov. Iz Hamburga do Kranjskega bi znašala voznina in col kakih 20 glđ. pri vsakem harmoniji niže verste; za teh 20 glđ. pa Vam napravi dunajski fabrikant vsaj dva registra več. Amer. harmonij z 2 registroma bi napr. na Kranjsko transportiran veljal okoli 140 glđ., na Dunaji pa dobite uže za 130 glđ. enoverstni (einspielig) harmonij s 5. registri. Torej pri amer. harmonijih niže verste ni dobička pri ceni, k večemu gledé na kakovost tona, na notranji terdni mehanizem in gledé na vnanjo opravo. Pri amerik. harmonijih više verste (z več verstami jezikov in registrov itd.) pa se ta diferenca čedalje bolj zgubljava in je zaradi tega mogoče za 300 — 500 glđ. dobiti harmonije, ki bi na Nemškem skoro polovico več veljali.

Tudi šola m bi ne priporočal amer. harmonijev, kajti za šolo ni ravno treba mehkega in milega glasú ter elegantne zunanosti, ampak krepkega in določenega tona pa terdne konstrukcije.

Od kar sem Vam zadnjikrat pisal, me je opozoril prof. B. na neko novo dunajsko firmo: M. Kaufmann, VI. Sandwirthgasse, 2, ki od vseh stranij dobiva zaupanja in odobravanja. Takoj sem se podal ogledat si izdelke tega fabrikanta. In res, moram reči, da zasluži mož vso hvalo in priznanje za svoje — kakor je videti — izvrstne instrumente. Glas teh harmonijev je čist, mil in polno-doneč, notranja konstrukcija je solidna in za popravke prav praktična (kakor pri Traysse-jevih harmonijih), tastatura in vnanja oprava prav lična. Mož se je učil, kakor mi je rekel, pri slovečem Traysser-ju in Schiedmayer-ju v Stuttgartu in pri nekdanjem Petru Titz-u na Dunaji — torej pri najboljših umetnikih v ti stroki. Da je jela ta firma náse pozornost obračati tudi v muzikalnih krogih, navedem tu neko kritiko, katero je lani tukajšnja „Deutsche Kunst & Musik-Zeitung“ (26. dec. 1880, št. 46, stran 293) o njem prinesla: „Der Wiener Orgelbauer und Harmoniumfabrikant Kaufmann hat im vorigen Monat ein Harmonium mit 6 Spielen, 2 Manualen, 21 Registern ausgestellt und durch hervorragende Fachmusiker prüfen lassen, welche das Instrument als höchst gelungen bezeichneten“.

In prof. Böhm piše v svojih lanjskih „Wiener Blätter“ (št. 12, 10. sept. 1880, str. 155) tako-le: „Mittenburg in Niederösterreich . . . . Der Redacteur D. B. hat die durch M. Kaufmann, Orgelbauer aus Wien, umgebaute Orgel in der Stiftskirche am 25. August l. J. über Aufforderung der hochwürdigsten Stiftsvorsteherung revidirt und kann auf Grund genauer Prüfung die Ueberzeugung aussprechen, daß Herr Kaufmann den von ihm verträglichmäßig eingegangenen Verbindlichkeiten gewissenhaft nachgekommen ist und sich als ein tüchtiger Orgelbauer bewährt hat. — — — (Sledi natančnejši popis orgelj in odobravanje.) Na te in druge slične pohvalne izjave in na lastno skušnjo se opiraje zamorem z dobro vestjo Kaufmann-ovo firmo Slovencem priporočati in v ta namen h koncu še njega cenik pridenem.

Nr. 1. Einspieliges Harmonium, mit Expression (Register) und $4\frac{1}{2}$ Octaven, im lairten Raften 65 fl.

Nr. 2. Dasfelbe im polirten Kasten und schönerer Ausstattung 80 fl.

Nr. 3. Einfachig, 3 Register, 5 Öft., 110 fl.

Nr. 4. Einfachig, 5 Register, 5 Öft., 130 fl. itd. . . .*)

S. 104

Naše priloge.

V slavo poroke presvitlega cesarjeviča Rudolfa s princesinjo Stefanijo podaja tudi naš „Cerkv. glasbenik“ himno, katera je za 2, za 3 ali pa za 4 glasove, toraj za vse slučaje, postavljena.

Razne reči.

— Veliki petek zvečer so v ljubljanski stolnici prelepo peli Palestrinóv slavnoznaní osmoglasni „Stabat mater“, skladbo prekrasno, katera je ena izmed malo drugih, ki jih vsako leto v Rimu v sikstinski kapeli pojó. Vsega programa za veliki teden zaradi tega ne natisnemo, ker so nekatere skladbe v prejšnjih letnikih „C. gl-a“ omenjene in se, rekli bi, stereotipno vsako leto ponavljajo.

— V prvi odborovi seji društva sv. Ambrozija na Dunaji je bil izvoljen društvenim kapelnikom g. prof. Jos. Böhm, kapelnik mestne župnijske cerkve „am Hof“ in učitelj petja v malem semenišči dunajskem. Nikdo ni družega pričakoval. V podporo mu je bil postavljen dunajski umetnik g. dr. Oton Müller, zlasti kot vodija pevskega zbora.

— Pevsko društvo v Šopronji (Oedenburg) na Ogerskim je razposlalo oklic, da se napravi slavnemu mojstru, kanoniku dr. Fr. Liszt-u, k njegovi 70letnici v imenovanem mestu očiten spominek. Darove sprejema g. Aleks. Brenner v Šopronji; spominek se boče slovesno razgernil jeseni tekočega leta.

*) Kdor se hoče natančneje o nadaljnem ceniku informirati, naj se nánj obrne.

Pojasnilo

na dopis „Iz Ljubljane, 22. marc.“ v 4. št. „Cerkv. glasb.“ t. l.

Uže 13 let obdelavam v Ljubljani polje cerkvene glasbe po načelih umetnosti, kolikor je po določbah sv. Cerkve dovoljeno, in kolikor tudi tukajšnje razmere pripuščajo. Moral sem mnogo nedostojnega odpraviti, mnogo napačnega pre narediti, mnogo novega vpeljati — pa rad sem delal, ker meni vkljub raznim zaprekam in sitnostim (in teh je bilo, žalibog, mnogo!) ni manjkalo priznanja od kompetentnih strani. Ko se je bilo ustanovilo naše „Cecilijino društvo“, vpeljal sem še pri jutranjih slovesnih mašah „graduale“ in „offertorium“ v liturgičnem jeziku (velike maše se uže davno takó pojó). Po znanem žurnalističnem škandalu, kateri se je začel s poročilom o slovenske slovesnej maši na sv. večer l. 1879 v cerkvi frančiškanskej*), je meni prečastiti gospod kanonik **U.** v imenu prečastitega stolnega kapitola zapovedal, naj vpeljem zopet slovenske pesmi pri jutranjih slovesnih mašah, dokler ne pride od milostivega gospoda knezoškofa drugo povelje. Ko pa je znani razglas o cerkvenem petji od mil. gosp. knezoškofa prišel na svitlo, čutil sem se zavezanega, ustreči cerkvenim določbam gledé liturgičnega jezika tudi pri jutranjih slovesnih mašah, in sem ta namen tudi na dotičnem mestu naznanil. Ker pa je meni preč. gosp. kanonik **U.** zopet rekel, naj le ostane vse pri starem, da boče uže on odgovornost zató prevzel**), prosim g. dopisnika, naj ne išče pri meni odgovora, zakaj sem jaz, akoravno zoper svoje prepričanje, na dan sv. Jožefa takó ravnal.

— „Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim“. — Anton Foerster m. p.

*) Letos je bilo tudi tá vse v liturgičnem jeziku. Stavce.

**) Skoraj bi ne mogli verjeti temu pojasnilu, da nisemo popolnem prepričani njegove resničnosti. Pomozí Bog in milostljivi knezoškof! Vredništvo.

Vrednik „Cerkv. gl-a“, zdaj katehet mestnih deških šol, se preseli začetkom majnika iz alojznice na mestni terg, št. 10, 2 nadstropje, kamor naj čč. gg. v prihodnje blagovolé pošiljati dopise, naročino in sploh pisma.

Pridana je listu 5. št. prilog.

Odgovorni vrednik lista Janez Grjezda. — Odgovorni vrednik muzik. priloge Anton Foerster. Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.